Lukuklaani-tutkimus: YHTEISÖLLINEN LUKEMINEN TUKEE LUKUMOTIVAATIOTA

3.8.2021
Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen foorumi
Lukevaa yhteisöä rakentamassa

Professori Pirjo Hiidenmaa
Väitöskirjatutkija Lotta-Sofia La Rosa
Helsingin yliopisto

Lukuklaani-tutkimus

Pirjo Hiidenmaa, Satu Grünthal, Sara Routarinne, Liisa Tainio
Lotta-Sofia La Rosa (koordinaattori)

- selvittää peruskoulujen kirjallisuuskasvatuksen hyviä menetelmiä ja vielä hyödyntämättömiä mahdollisuuksia
  - mitä kouluissa luetaan, miten luetaan ja miten luettua käsitellään
  - kirjastopalveluiden käyttö
  - opettajien oma lukuharrastus
- toteutettiin Helsingin ja Turun yliopistoissa kaikille alakoulun ja yläkoulun opettajille suunnatuilla laajoilla kyselyillä
  - syksy 2017: alakoulujen alkukartoitus (seuranta, kevät 2019)
  - kevät 2019: yläkoulujen alkukartoitus (seuranta, kevät 2020)
  - vuoden 2019 loppuun mennessä yli 2000 kyselyvastausta
- kyselyaineistoa analysoitu tieteellisissä tutkimusjulkaisuissa ja jopa 52 opinnäytteessä tähän mennessä. Esitellyt tulokset perustuvat näihin analyyseihin.

LUKUKLAANI
LISÄÄ LUKEMISTA

SUOMEN KULTTUURIRAHASTO
LKI LASTENKIRJAINSTITUUTTI
HELSINGIN YLIOPISTO HELSINGFORS UNIVERSITET UNIVERSITY OF HELSINKI
TURUN YLIOPISTO
Kopiosto

”Lukeminen ei kiinnosta, pitkiin teksteihin keskittyminen liian haastavaa, luettua ei enää ymmärretä kunnolla.”
”Kohtahan oppilaat eivät osaa lukea muutamaa lausetta, mitä tehtävässä kysytään.”

Lukemattomat syyt lukea

- Lukuklaani-tutkimus vahvistaa aiempia tuloksia, että lasten ja nuorten lukumotivaatio sekä tottumus lukea pitkiä tekstejä ja kokonaisteoksia heikkenevät jatkuvasti.
- Ongelma on merkittävä, sillä lukutaito vaikuttaa kokonaisvaltaisesti oppimiseen.
- Erityisesti kokonaisteoksen lukeminen kehittää syvälukutaitoa.
- Koska vapaa-ajalla luetaan yhtä vähemmän, koulun rooli lukemiseen sitouttamisessa korostuu.
- Lukemista tulisi tukea kokonaisvaltaisesti eri oppiaineissa, ei vain äidinkielen tunneilla.

Milloin viimeksi annoit oppilaille tehtäväksi lukea kokonaisen kirjan?

Alakoulut (n=762)

Viimeisen viikon aikana	25 %
Viimeisen kuukauden aikana	36 %
Viimeisen lukukauden aikana	17 %
Viimeisen lukuvuoden aikana	8 %
Yli vuosi sitten	8 %
En ole koskaan antanut tehtäväksi lukea kokonaista kirjaa	6 %

Yläkoulut (n=407)

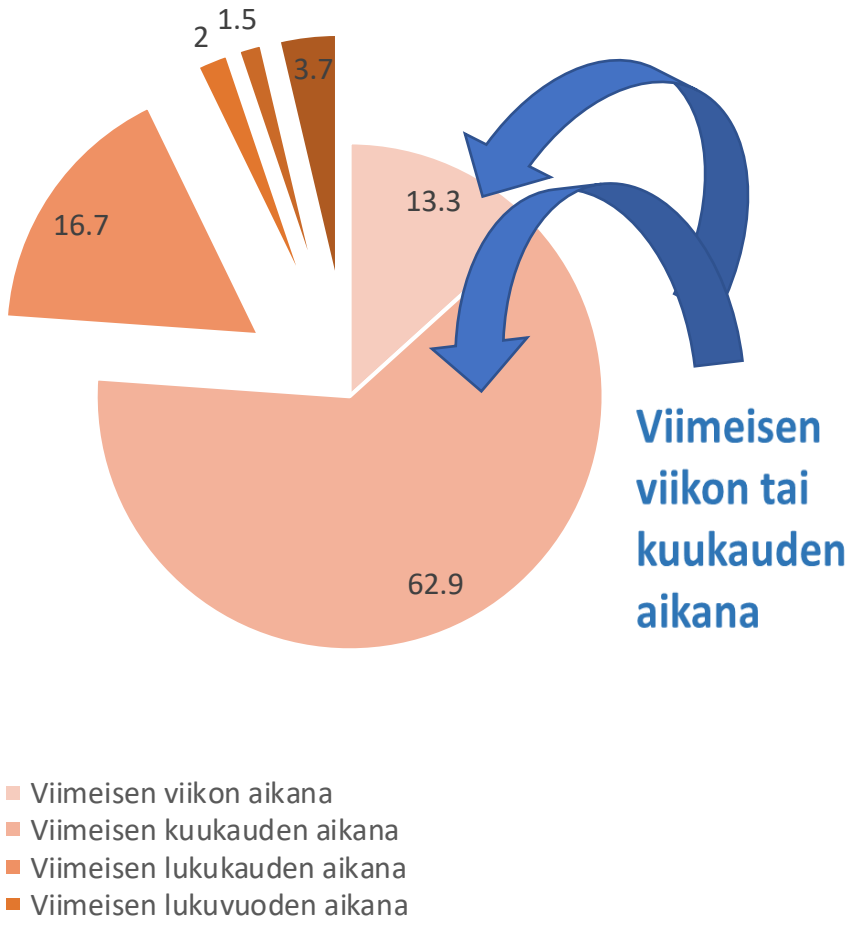

Lukivatko kaikki oppilaat kirjan?

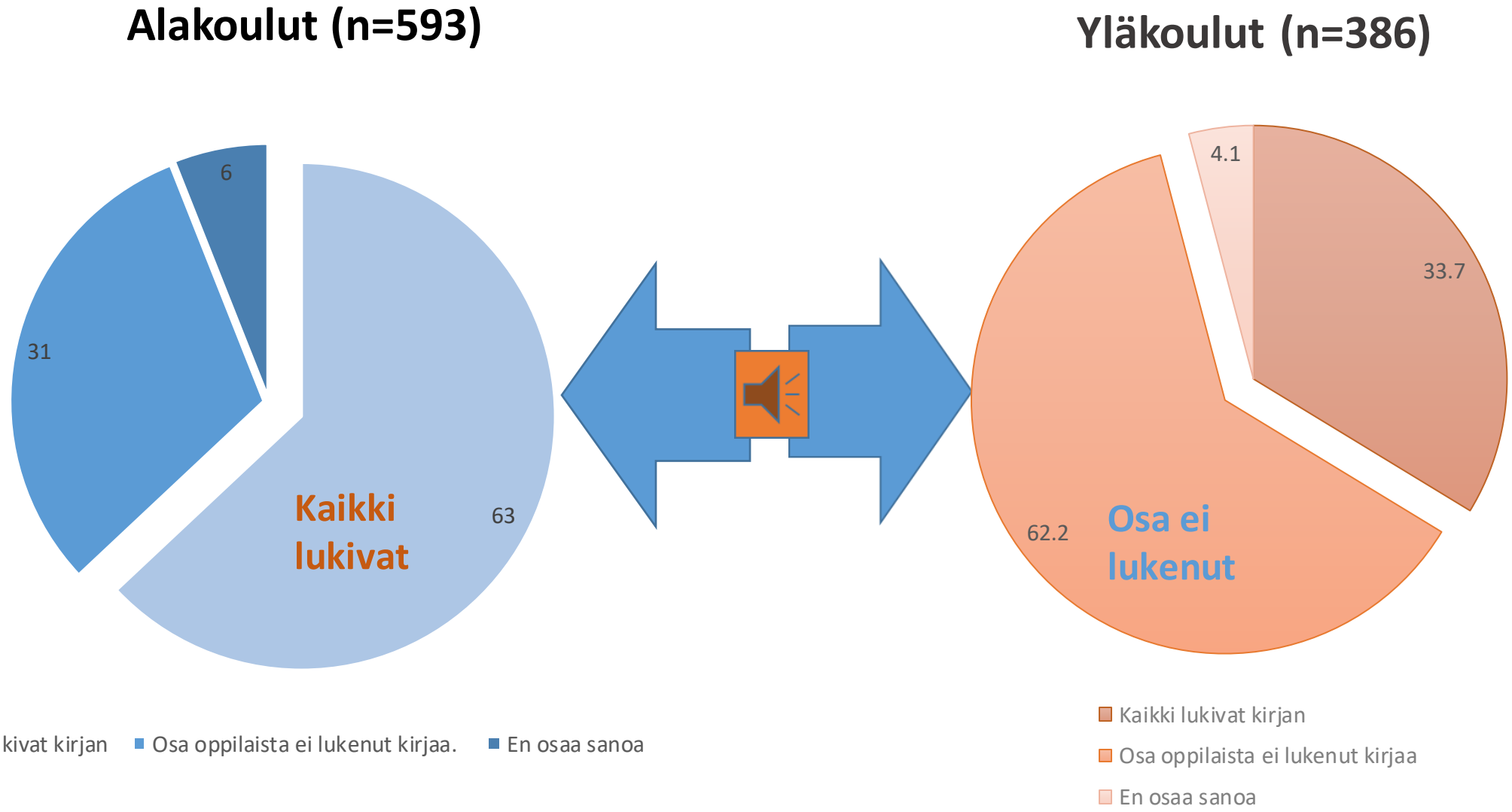

”Osalle oppilaista pitkäjänteinen lukeminen on vaikeaa. He innostuvat enemmän siitä, että **heille luetaan ääneen tai jaetaan yhdessä lukemisen kokemus.”**

Luetun käsittely oppitunneilla

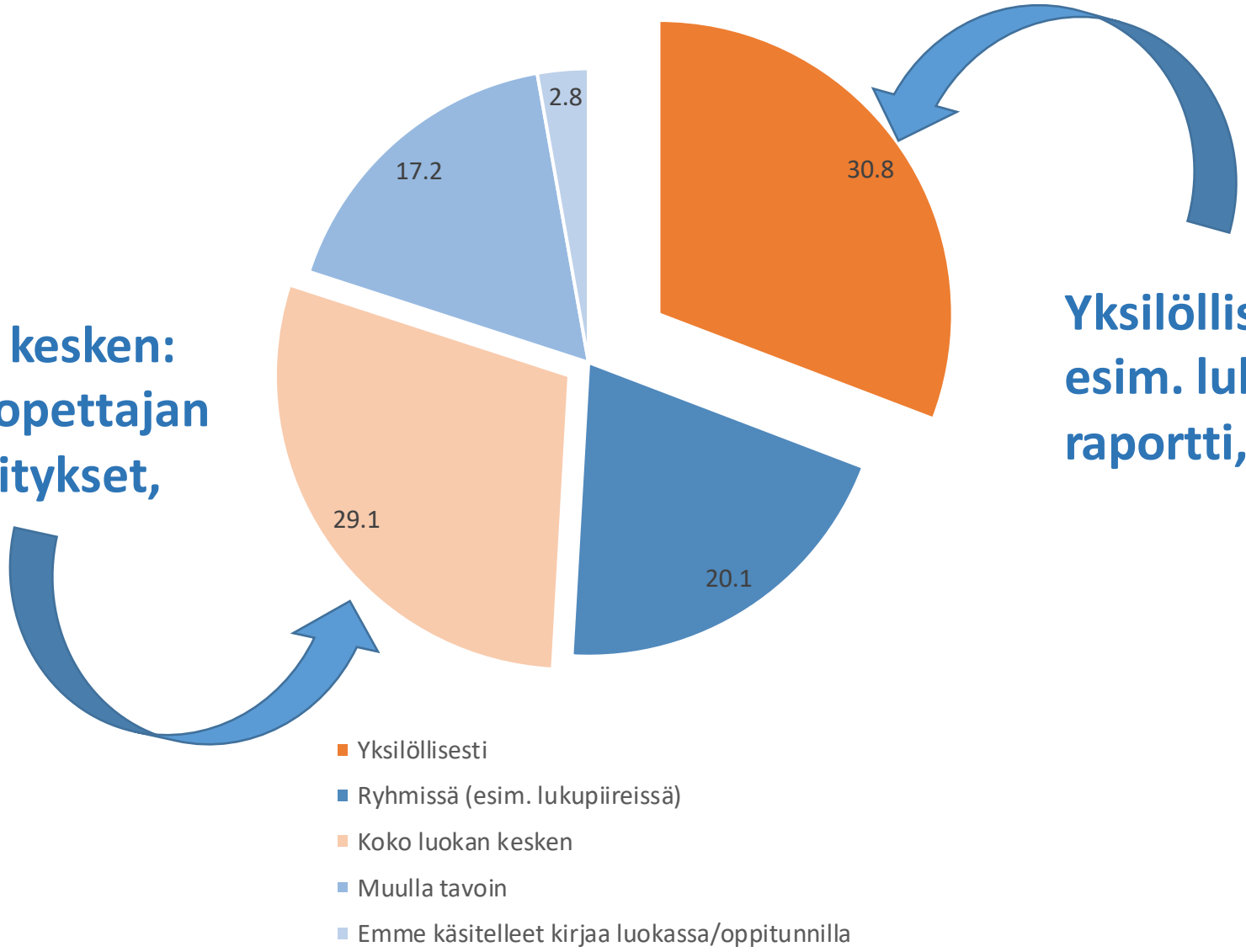

Koko luokan kesken: Keskustelu (opettajan johdolla), esitykset, *koe?*

Yksilöllisesti: esim. lukupäiväkirja, raportti, kirja-arvio, koe

Lukemiseen innostavien työtapojen käyttö

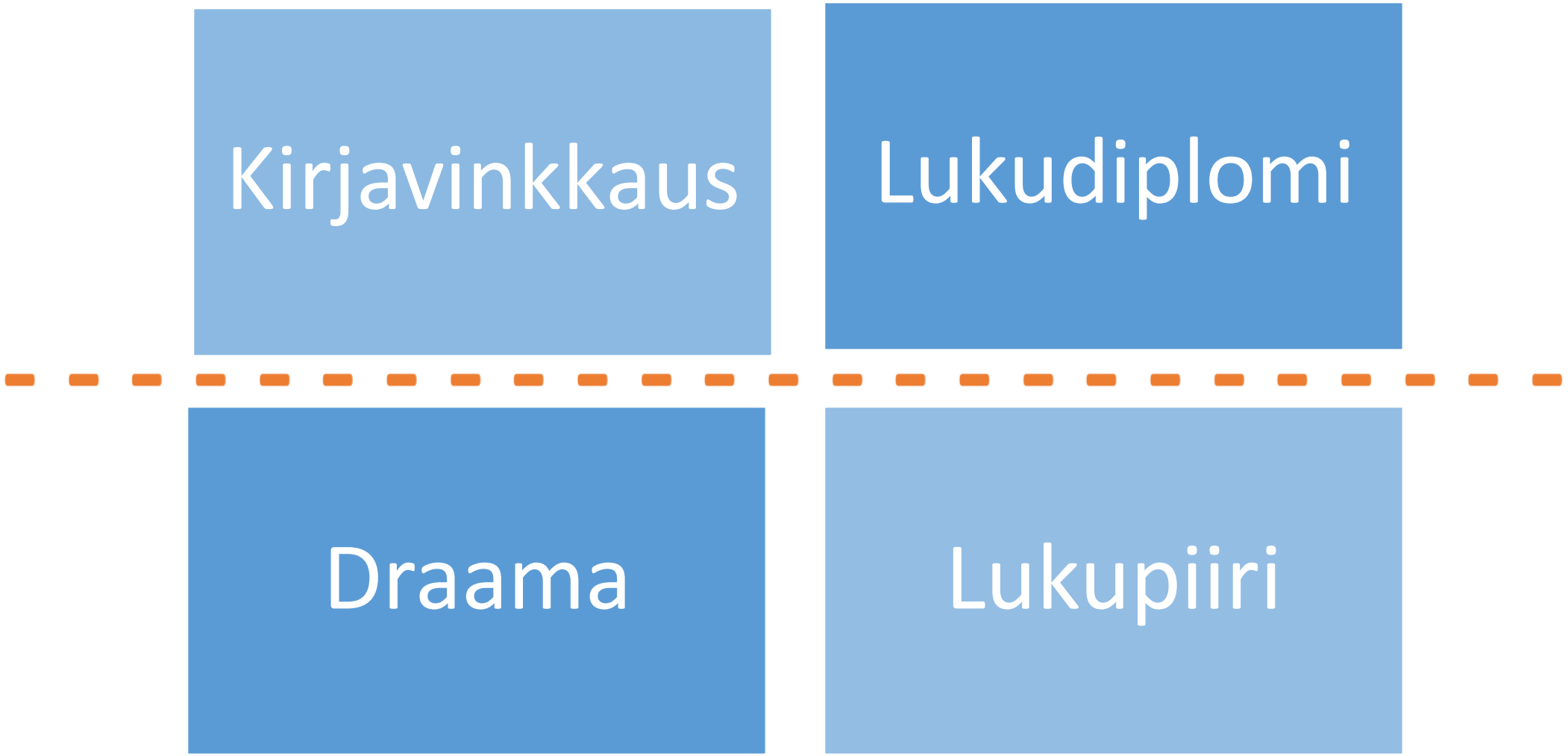

Yhteisöllisten työtapojen (kuten lukupiirin) vaikutukset oppilaiden lukemiseen

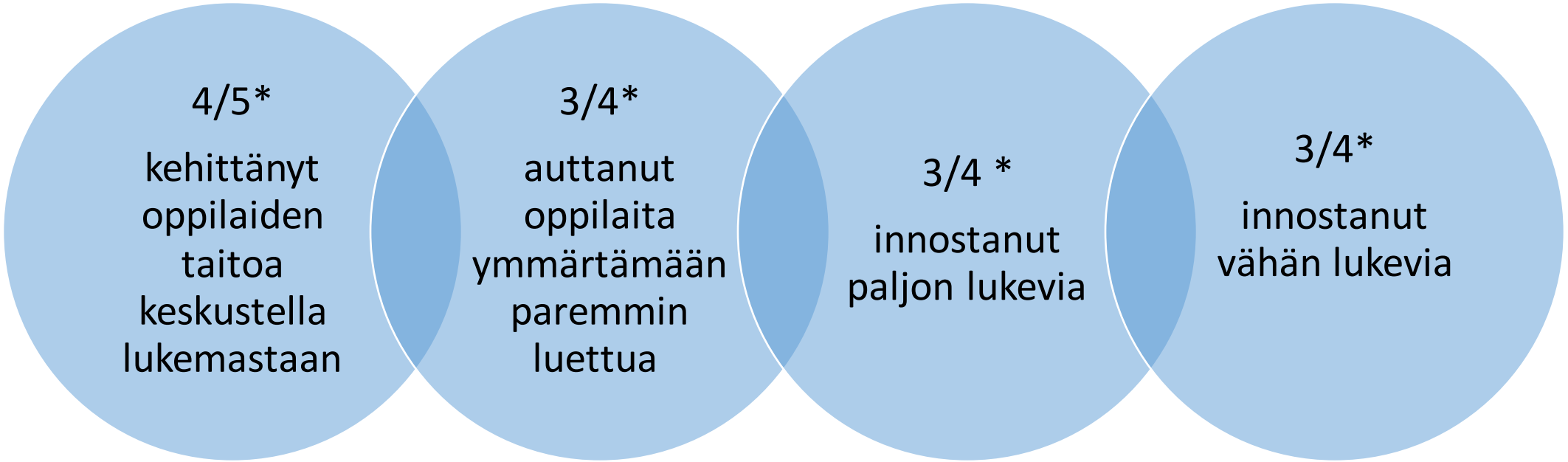

*) vastaajista samaa tai osittain samaa mieltä

Yhteisöllinen lukeminen tukee lukumotivaatiota

- Tutkimuksen mukaan oppitunneilla lukemisessa painottuvat yksilölliset työtavat, vaikka opettajat pitävät yhteisöllisiä työtapoja innostavina.
- Valtaosa opettajista arvioi viimeksi luettua kirjaa nimenomaan yksilöllisesti, esimerkiksi kirjaraporttina.
- HUOM! Jokainen luettu teksti, ja tapa lukea ja käsitellä sitä, on yhtä arvokas.
- Lukuklaani-tutkimus kuitenkin osoittaa, että yhteisöllinen lukeminen ja luetusta keskusteleminen esim. lukupiireissä innostavat ja tukevat erityisesti heikosti motivoituneita oppilaita.

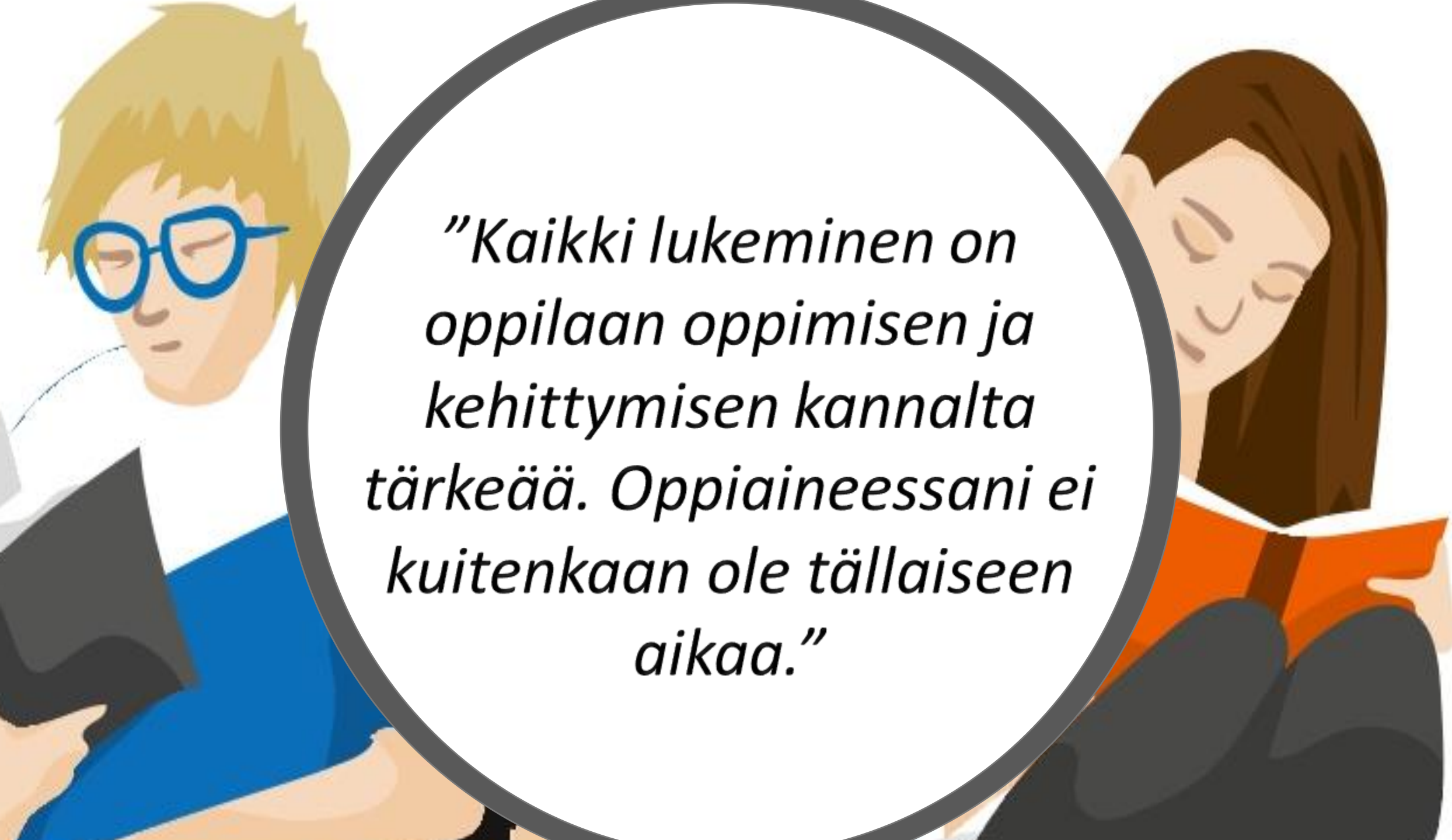
”Kaikki lukeminen on oppilaan oppimisen ja kehittymisen kannalta tärkeää. Oppiaineessani ei kuitenkaan ole tällaiseen aikaa.”

Lukeminen tukee monialaista oppimista

- Lukuklaani-tutkimuksen mukaan muissa aineissa kirjallisuutta luetaan osana opetusta hyvin vähän.
- Kirjallisuuden käyttö rajoittuu lukutempauksiin, joita taas on liian vähän, jotta lukemista tuettaisiin systemaattisesti käytännön kouluarjessa.
- Kirjallisuuden nykyistä monipuolisempi hyödyntäminen tukisi monialaista oppimista sekä kaikissa oppiaineissa tarvittavaa monilukutaitoa.

"Se mikä on helposti saatavilla, on aktiivisesti käytössä. Säännöllisesti pidettäviä lukutunteja varten olisi tarpeen olla monipuolinen, nuoria kiinnostava valikoima kirjoja oman luokan hyllyssä.”

Mitä kirjastopalveluita sinun on mahdollista käyttää? (n=789)

	%
Omaa luokkakirjastoa	33
Koulun kirjastoa	73
Koululla vierailevaa kirjastoautoa	44
Koulun yhteydessä toimivaa kunnan-/kaupunginkirjastoa	7
Kunnan-/kaupunginkirjastoa	81
Vapaasti verkossa käytettävissä olevia digitaalisia kirjastoja (esim. Gutenberg-projekti)	10
Muuta, mitä?	4
Ei mitään näistä	0

Kuinka usein käytät seuraavia kirjastopalveluita opetuksessasi?

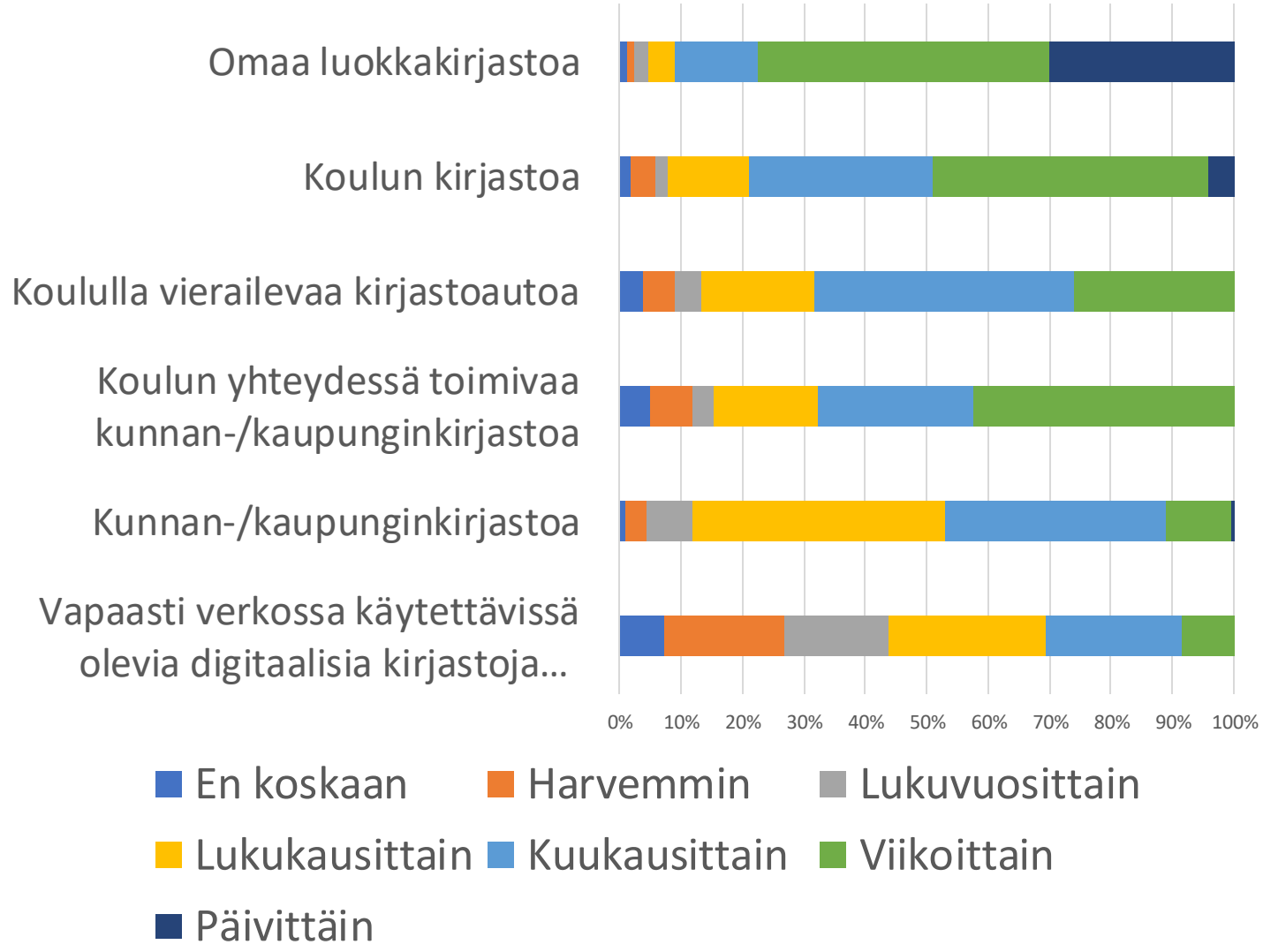

Lukuklaani-tutkimus linjaa

- Lukuinnon herättämiseksi kauno- ja tietokirjallisuuden helppo saatavuus kouluissa on ensiarvoisen tärkeää. Kirjastopalveluiden toimivuutta ja koulukirjastoja on syytä tukea.

- Kouluissa on tarvetta tukea yhteisöllistä lukemista ja murtaa lukemisen yksilökeskeistä perinnettä: lukeminen ja luetusta keskusteleminen yhdessä tukee lukumotivaatiota.

- Tärkeää on lukemiseen konkreettisesti käytetty aika, kuten jokaviikkoinen lukutunti tai oppiainerajat ylittävät lukuprojektit, mikä totuttaa pitkäjänteiseen lukemiseen koulussa.

- Aineiden välistä yhteistyötä lukemaan innostamisessa on välttämätöntä tukea, jotta peruskoulu kehittyy lukevaksi yhteisöksi.

LUKUKLAANI

LISÄÄ LUKEMISTA

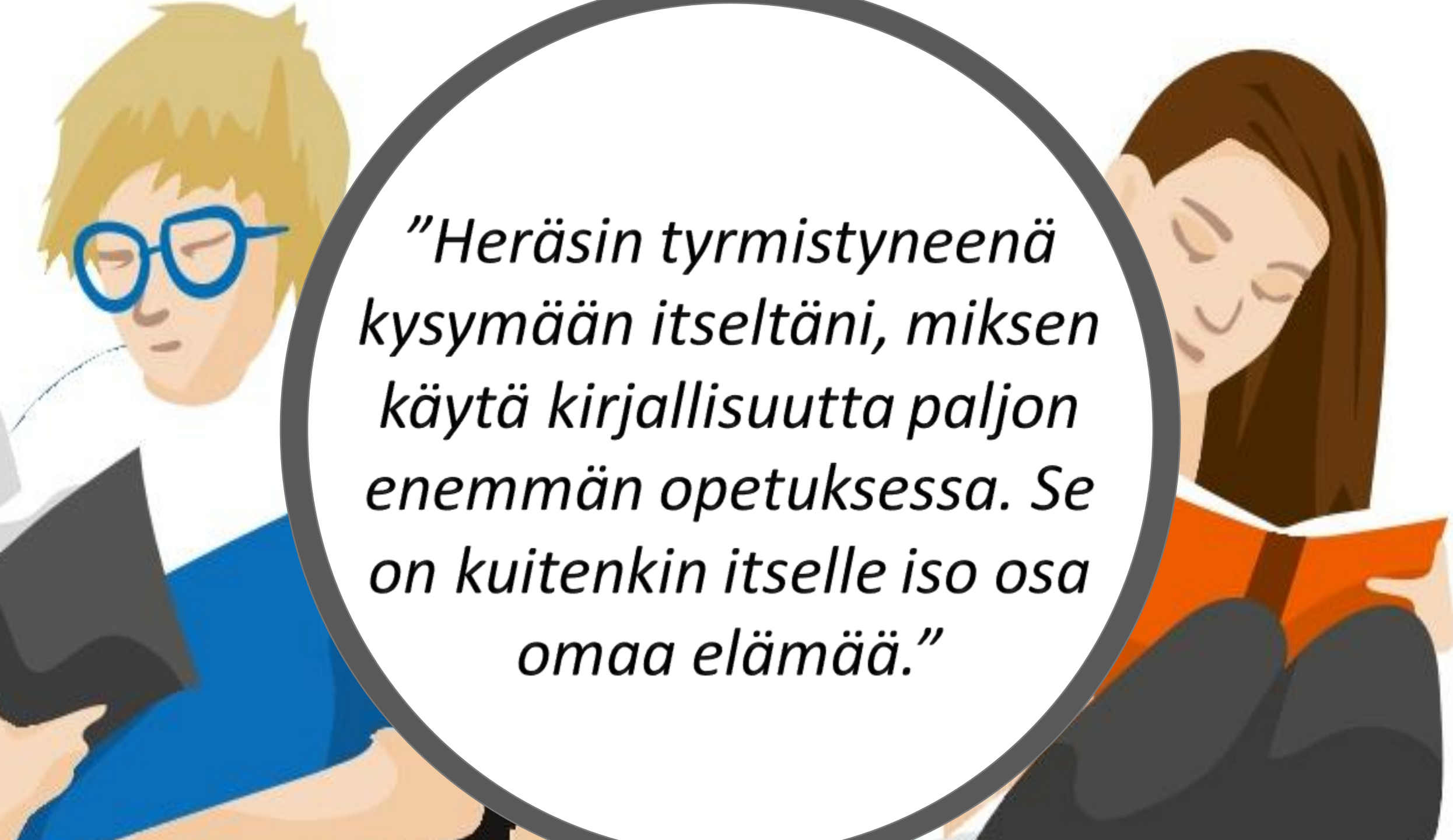
”Heräsin tyrmistyneenä kysymään itseltäni, miksen käytä kirjallisuutta paljon enemmän opetuksessa. Se on kuitenkin itselle iso osa omaa elämää.”

Lataa ja tulosta Lukuklaani-tutkimuksen tulokset ja vinkit [taitettava juliste, A3] blogs.helsinki.fi/lukuklaani

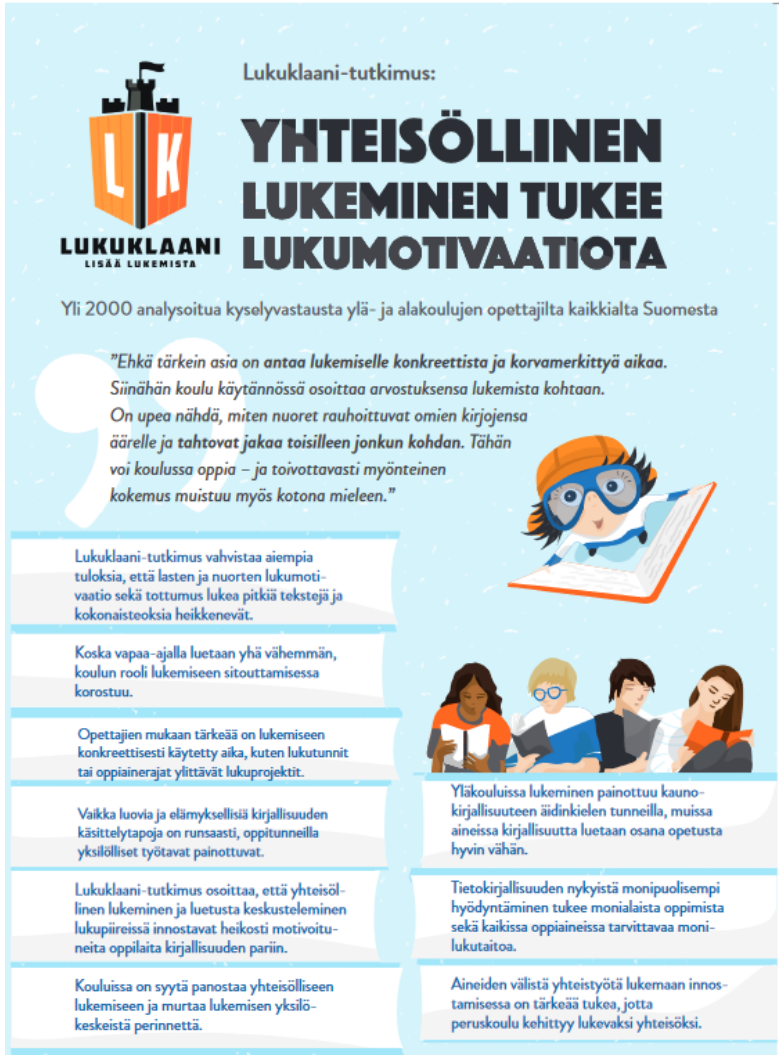

OPETTAJAT VINKKAAVAT

Puhu kirjoista ja osoita, että kirjallisuuden lukemisella on merkitystä. Motivoi ja palkitse.

Pidä kirjallisuutta näkyvillä luokassasi. Hyödynnä kirjaston ammattilaisia: he voivat koota pyynnöstä kouluille tietyn kielen, aihepiirin tai ikäryhmän kirjapaketteja.

Ehdota yhteistyötä äidinkielen opetuksen kanssa. Samaa teosta voidaan käsitellä molempien aineiden tavoitteiden pohjalta, mikä kehittää oppilaan kykyä soveltaa, tulkita ja kyseenalaistaa tietoa.

Vinkkaa eri aiheisiin liittyvistä kiinnostavista kirjoista tai pyydä kirjaston tietokirjavinkkari tunnillesi.

Kokeile lukea kaunokirjallisuutta ääneen. Se voi johdattaa aiheeseen ja rauhoittaa oppilaat tehtävien ääreen. Muista myös äänikirjojen kasvava suosio.

HISTORIA JA YHTEISKUNTAOPPI: sotakuvaukset, holokausti, elämäkerrat, muistelmat, politiikkaan liittyvä kaunokirjallisuus

KIELET: *”Matka ympäri maailmaa”*, *”Muumit eri kielillä”*, sadut imperfektin yhteydessä, sarjakuvat, novellikokoelmat, lastenkirjojen käännöstehtävät

KATSOMUSAINEET: ihmisoikeustaistelijoiden elämäkerrat, uskonnolliset tietokirjat, kaunokirjat eettisestä näkökulmasta, Suomen taruolennot ja haltijat, mytologiat

BIOLOGIA JA MAANTIETO: ilmastonmuutos, dystopiat, luonnonkatastrofit, lajioppaat, matkakertomukset, eri maihin sijoittuva kaunokirjallisuus

FYSIIKKA, KEMIA JA MATEMATIIKKA: tieteentekijöiden henkilökuvat, tiedelehtien artikkelit, tiedekirjat

OPPILAANOHJAUS: ammattikuvaukset, uratarinat, tietokirjallisuus luonteenvahvuuksista

TERVEYSTIETO: elämäntapaoppaat, elämäkerrat, nuoria koskettavat aiheet esim. syömishäiriö, masennus, sukupuolen moninaisuus

KOTITALOUS: ruokakulttuurit, erilaiset ruokavaliot ja -trendit

KUVATAIDE: taidetietokirjat, taiteilijoiden henkilökuvat, kirjan kannet grafiikkatyönä, henkilökuva romaanihahmosta, kirjatrailerit, Kalevalan tarinat

MUSIIKKI: laululyriikat, sanoittaminen, muusikoiden elämäkerrat, bändikertomukset

KÄSITYÖ: neulontalukupiiri, käsityöoppaat, maskotit satujen pohjalta, taidetekstiilit runoista

LIIKUNTA: urheilijoiden elämäkerrat, lajioppaat, treenipäiväkirjat

KOHTI LUKEVAA YHTEISÖÄ

LUKUPIIRIT

”Hauskinta on, jos pystyn antamaan lähtökohdaksi kaikille ryhmille saman kysymyksen, vaikkapa: ”Mitä onni on kirjan perusteella?” Näin eri ryhmät saavat yhteisen keskustelun jälkeen kertoa oman vastauksensa muillekin ja perustella sen.”

1. Aluksi valitaan vaihtoehdoista kirjasuosikit. Valintojen perusteella ohjaaja muodostaa lukupiirit.
2. Aloitustapaamisessa pohditaan, miksi kyseinen kirja kiinnosti ja mitä siinä voisi tapahtua. Jaetaan kirja neljään luku-urakkaan ja sovitaan aikataulu.
3. Lukupiirin tapaamiskerroilla 1–4 käydään viikoittain läpi monipuolisia oheistehtäviä ja keskustellaan kirjan herättämistä ajatuksista.
4. Lopuksi arvioidaan lukukokemusta kokonaisuudessaan sekä lukupiirityöskentelyn onnistumista.”

(Käsikirja lukupiireihin. Lukuklaani-hanke.)

Lukuklaani on Suomen Kulttuurirahaston hanke, jolla tuetaan lasten ja nuorten lukuharrastusta. Hankkeen tutkimusosio kartoittaa kirjallisuuskasvatuksen hyviksi havaittuja menetelmiä ja vielä hyödyntämättömiä mahdollisuuksia. Tähän esitteeseen koottut tulokset sekä keskeiset havainnot perustuvat peruskoulujen opettajilta 2017–2019 kerättyihin kyselyaineistoihin ja niiden analyyseihin.

Lukuklaani-tutkimusryhmä (Helsingin ja Turun yliopistot): *Pirjo Hiidenmaa, Liisa Tainio, Satu Grünthal, Sara Routarinne ja Lotta-Sofia Aaltonen* (koordinaattori)

Yhteydenotot ja lisätietoa tutkimuksesta: lotta-sofia.aaltonen@helsinki.fi ja blogs.helsinki.fi/lukuklaani

TURUN YLIOPISTO

LUKURUTIINIT

”Pidämme koko luokan yhteisiä lukutunteja siten, että laitamme YouTubesta takkavideon ja otamme hyvän asennon lukemiseen ja mukana saa olla termarissa kaakaota. Mukavaa!”

”Kahdeksannelle luokalle tuli tänä vuonna yksi lisätunti ja laitoin sen suoraan lukemiseen. Tulokset ovat olleet hyviä: jokainen on löytänyt mieluista luettavaa ja lukemiseen on tullut rutiinia.”

”Säännöllinen lukutunti läpi peruskoulun on ainoa keino ylläpitää lukukiinnostusta.”

ÄÄNEEN LUKEMINEN

”Osalle oppilaista pitkäjänteinen lukeminen on vaikeaa. He innostuvat enemmän siitä, että heille luetaan ääneen ja jaetaan yhdessä lukemisen kokemus. Draaman toimintatavat kirjan lukemisen yhteydessä toimivat myös hyvin, niistä innostuvat kaikki oppilaat.”

MONIALAISUUS

”Jonkin teeman alle kootut kirjat ja monialaiset kokonaisuudet sytyttävät. Esim. kahdeksasluokkalaiset keskittyivät kuuntelemaan Hedi Friedin teosta, sillä toisen maailmansodan asiat olivat myös historiassa. Yhdistin myös musiikkia teemaan.”

YHTEINEN LUKUKOKEMUS

”Yhteisen luokkakirjan vaiheittainen lukeminen ja käsittely toiminnallisin, draamallisin ja elämyksellisin tekniikoin. Ne, jotka eivät ole saaneet luettua sovittua aluetta, voivat kuroa kiinni tuntien aikana. Riittävän lyhyet lukualueet aiheuttavat myös intoa lukea vähän pidemmälle, koska se on tavallaan kiellettyä. Nerokasta!”

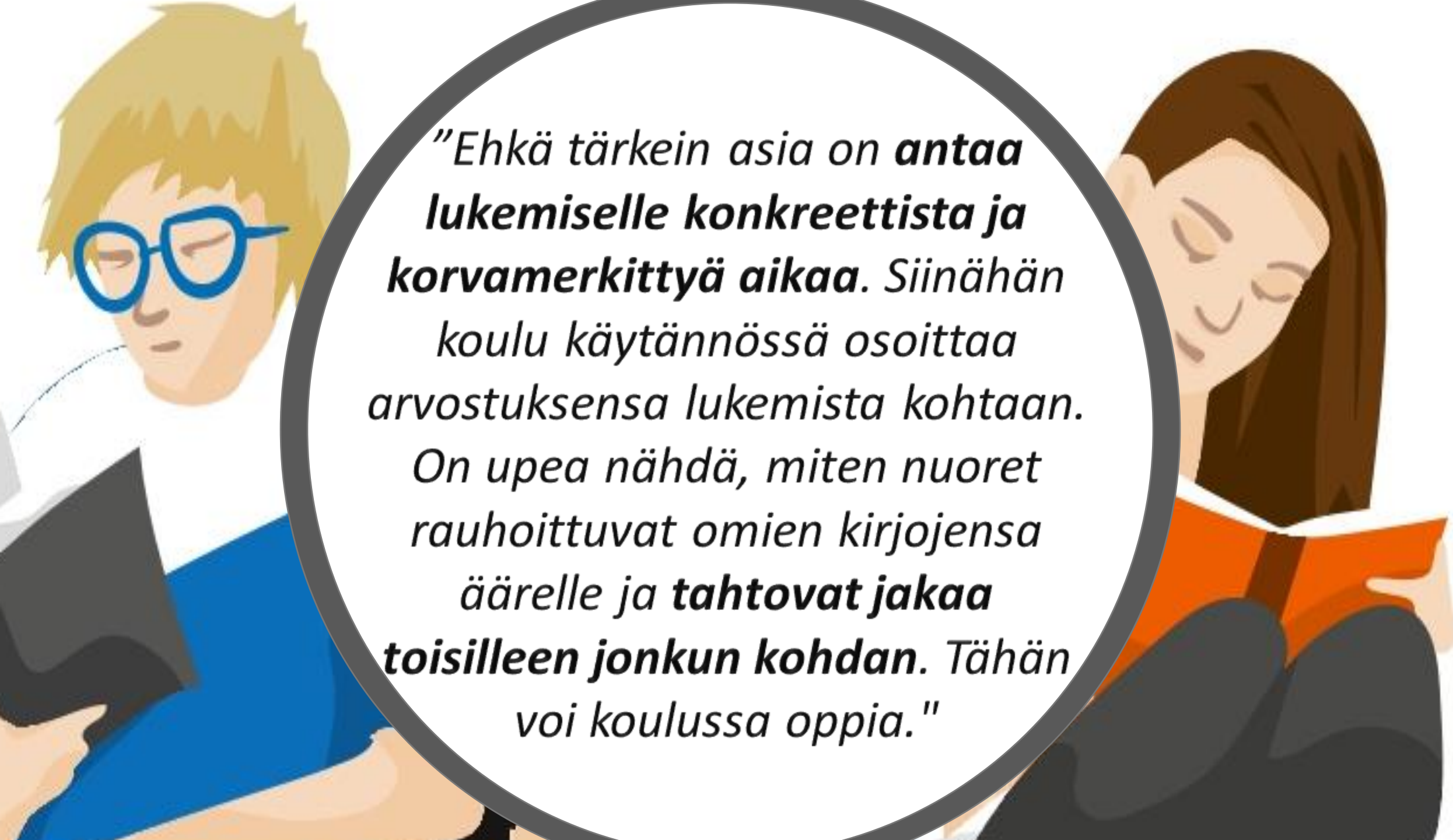
”Ehkä tärkein asia on **antaa lukemiselle konkreettista ja korvamerkittyä aikaa**. Siinähän koulu käytännössä osoittaa arvostuksensa lukemista kohtaan. On upea nähdä, miten nuoret rauhoittuvat omien kirjojensa äärelle ja **tahtovat jakaa toisilleen jonkun kohdan**. Tähän voi koulussa oppia."

Kiitos!

Tutkimuksen tulokset ja opinnäytteet, tulostettava materiaali sekä kiinnostavia artikkeleita:

blogs.helsinki.fi/lukuklaani

Ota yhteyttä:
lotta-sofia.larosa@helsinki.fi

Kuvitus: Terese Bast

Etusivu | Lukutaitohankkeita | Mistä lukemista? | Lukuklaani | Tapahtumakalenteri | Yhteystiedot | Lukuklaani-tutkimus mediassa | Tutkimustulokset

30.8.2019 KIRJOITTANUT LOTTA-SOFIA AALTONEN

Miks lukisin? – Yläkoululaiset lukijoina

Suomalaiset nuoret lukevat yhä vähemmän. Tai oikeastaan – he kyllä lukevat ehkä enemmän kuin koskaan, mutta eivät kirjoja. Nuoret kommunikoivat, jakavat tietoa sekä hakevat elämyksiä pääasiassa älypuhelimella. Lukutaidon kannalta tämä on ongelmallista, sillä verkon sirpaleinen ja monimediainen tietoviidakko kehittää vain osaa lukutaidon repertuaarista. Tutkimusten mukaan erityisesti kokonaisteosten lukeminen kehittää syvälukutaitoa eli kykyä

Haku …

VIIMEISIMMÄT ARTIKKELIT

- Lukupiiri – mielekäs tapa lukea koulussa
- Miks lukisin? – Yläkoululaiset lukijoina
- Yhdessä lukeminen innostaa